

Perpetua.

En Mariagehistorie fra Rom.
af
S. Baring-Gould.

"J vil maasse finde, at jeg er noget paatrængende," sagde Ungtingen til den gamle, der saa meget bleg og udslæret ud; "men jeg vilde dog ikke lægge mig til at sove i dette Hus i Nat uden at hilse paa min venlige Værindes Moder. Jeg hører til min Beslagelse, der J er syg og næppe overhaaret det; men Døden kan jo ingen af os undslippe — det er kun Gudens givet at befri den — hvis der da er noget fandt i de gamle Sagn, som fortælles om dem. Imidlertid maa det vel være eder en Tilfredshed at se tilbage paa de mange Glæder, som eders lange Liv har skænket eder, ligesom det kan være os en Hjælpelse efter et godt Maaltid at tænke paa det, vi har lidt, og i Tankerne smage det paany — saaledes som jeg netop gør ved det sidste Maaltid, eders gode Datter nys fatte frem for mig."

"Nej, Herre," sagde den gamle Kvinde, "naar man ligesom paa sit Dødsleje, ser man ikke tilbage, men fremad."

"Det er ogsaa sandt," sagde Emilius, "det, som forenaar eder, kan jo nok være fiktelt til at træffe eder og tilfredsstillende eders Værgerrighed. Naar J har en saa fortræffelig Datter, hvis Mand sidder i en god Bedrift med Lønner, kan J jo nok gøre Regning paa en pæn Livsfærd og et smukt Vaal, fuldt op af Olivenbrød og duftende Kyndammer fra Cevennerne. Det skal ogsaa være mig en Glæde at kaste en Haandsfuld æstherlandsk Kogelse i Flammerne."

"Nej, Herre, det er slet ikke det, jeg tænker paa."

"Nu, saa maasse paa de mange, der vil vise eder den sidste Værelse, og de Tæler, der vil forklæde eders Pris og rofe eders Døder. Jeg har saa tit tænkt paa, at saadan en Livsfærd egentlig kun har en Fejl, nemlig den, at den Person, som overgives til Flammerne, ikke kan se den Stads, der gøres af ham, og høre de Tæler, der holdes over ham eller hende."

"Det er dog ikke det, jeg tænker paa, Herre."

"Nej, som en fornuftig Kvinde ser J vel længere frem."

"Ja, ja." Hun foldede Hænderne, og der kom et fælsomt Lys i hendes Øjne. "Jeg ser længere frem."

"Ah, til eders Mausoleum eller Genotaph. Ja, den værdige Mavillus vil utvivlsomt give eder saa smukt et Monument, som hans Midler tillader det; og gennem mange Aarhundreder vil eders Navn blive mindet derpaa."

"Al, Herre, mit ringe Navn! Hvad bræder jeg mig om det! Jeg vil netop bede Mavillus om ikke at øde Penge paa mine Levdinger, og det eneste, jeg haaber, er, at min Datter vil bære mit Navn i sit Hjerte. Men — det er skrevet et andet Sted — hist oppe i Himlen."

"Det fortaar jeg ikke."

"Hvad der sker med dette Legeme, det bekymrer jeg mig kun lidt om. Jeg begærer kun en Ting: at blive oprejst, og da at so hos den Herre Kristus."

"Ah, saa — hos Kristus?"

Emilius gned sig paa Hagen.

"Han er mit Haab, og han er min Trefsermand. J kan skal jeg leve. Han har overvundet Døden for mig."

"Hun taler nok allerede lidt vildt," sagde Emilius og vendte sig til Datteren.

"Nej, Herre, hun er ved sin fulde Bevidsthed og dødelig ved de Tanker, der træffer hende."

"Og det er sjenfjælnig ikke, at hun vil saa en smuk og hofstellig Ligbegangelse."

"O nej, Herre."

"Og heller ikke, at hun vil saa en Grad med en Mindeskrift, der lovpriser hendes Døder?"

Hun tog den døende Kvinde atter Ordet: "Jeg skal leve — leve til evig Tid. Jeg skal gaa fra Døden over til Livet."

Emilius rystede paa Hovedet. Hvis dette ikke var en Billedens Tale, hvad var det da?

Derefter gik han tilbage til sit Kammer.

Han var træt, og han havde intet at tage sig for; derefter for at se paa Sengen.

Straks efter hørte han en Mandens Stemme. Han hujede og løbte i det Haab, at det var Gallipodius, der var kommen tilbage; men da han hørte, at han ikke kendte Stemmen, lagde han sig ned igen.

Et Øjeblik efter trængte der et Lyskast ud gennem Hællerne og Sprækkerne i Bræddewæggen, der adskilte hans og den døende Kvinde Værelse, og derefter hørte han en fremmed Stemme sige: "Fred være med dette Hus og med alle, der bærer deri."

"Det er vel sagtens en Væge," tænkte Emilius, "huh! Hvad kan han gøre? Det er jo af Alder, hun en ved at dø."

Den fremmede spurgte ganske rigtig først til den syges Befindende, men gik derefter hurtigt over til andre Ting — og det var Ting, der løb seilfont i den unge Sagsræters Øren. Han havde nok funnet fortaar, at den gamle Kvinde var en Kristin, men om de Kristine vidste han ikke andet, end at man sagde, at de tilbad et Vælskhoved, aad spæde Bøgen og bedrev Uterlighed ved deres Sammenkomster.

Den fremmede Mand talte til den døende Kone — ikke om hendes Sigfærd, Mindesmærke eller andre Ting, hun kunde se frem til, men om Liv og Udsælgelighed, Glæde og Hvile fra Møje og Besvær.

"Min Datter," sagde hun, "vis ved et Tegns, at du hører og fortaar mig. Benaadet med de berøfslige Gaver vil du drage fra Mørket ind til Lyset, fra Sorgen ind til Glæden, fra Taarer til Hjertets Fred, fra Svaglyndhed til en Tilstand, hvor du skal se Kristi Naavn, Kærligheds Sol. Naar du træder ud i Dødens dybe Flod, skal hans Kors være din Støttepæl, og han selv skal være din Fører, saa intet ondt skal bebrejdes dig. De onde Mænd skal ikke gøre dig Fortræd, thi den gode Hjerde vil lede dig ind i sin Fjold. Som en anden Jozaba vil han føre dig fra Orkenen ind i sit fortaarrede Land. Guds Engle skal omgive dig, Lyset fra den himmelske Stad skal omstråle dig. Gled dig saare! Ratten er omme, og Dagen slunder til. Du skal nu hylse Lønnen for al din

Strid og Møje. Den skal bortføre hver Laare af dine Øjne og rense dig for Syndens Besmittelse. Han vil opfylde dine Ønsker, det gamle skal være forbigangent, og alt skal være nyt. Dit Hjerte skal juble og frede sig. Fred være med dig! Amen."

Emilius kiggede ind gennem en Sprække og saa den fremmede lægge Hænderne paa Kvindens Hænder, hvorefter han igen tog dem til sig, vendte sig mod Datteren og sagde: "Gled ikke for hende. Hun er gaaet fra Døden ind til Livet." Hun fluer ham, paa hvem hun tror, til hvem hun sætter sit Haab, og hvem hun elsker."

Derefter trængte Datteren sine Øjne.

"Naa," sagde Emilius til sig selv, "nu begynder jeg at fortaar, hvorledes disse Mennefler bringes til uden Frygt at se Døden under Øjne. Det er kun Stude, at det hele er Vedrag og smukke Talemaader — hvor er Verdet for, at det er andet? Hvor er Grunden for alt det, han her har sagt?"

Spændende Kapitel.

Oblations.

Det Hus, som Enten Quinta og hendes Datter var kommen til, benyttedes af de Kristine i Nemausus til Kirke. En Gang førte ind til Atrium, en firkantet Gaard i Midten af Huset, hvortil de fleste af Værelserne vendte ud, og i hvis Midte der fandtes et lille Vandbassin. Paa Marmorbalustraden om dette Bassin stod i alle hedenste Huse et Alter for Penaterne eller Hønsuderne. Gaarden var aaben foruden, saa at der var fri Udgang for Lys og Luft, og Røgen kunde trække ud denne Vej. Oprindeligt havde dette været det centrale Rum i enhver romersk Bolig, men efterhaanden blev det som sagt til en Slags Gaard. Denne dannde ligesom Midtpunktet for Familielivet og var Huset's Arefæste.

Enhver, der traadte ind i et hedenst Hus, plejede som Tegns paa sin Værdighed at taste nogle faa Kugleflerom paa den altid brændende Arne eller at dyppe sine Fingre i Vandet og kaste nogle Draaber paa Gudebillederne. Men i et kristent Hus fandtes intet saadant Alter og ingen Gudebilleder. En Kristin begik en stor Udsælgelighed, naar han nægtede at sælge denne almindelige Skik, og hans Forsømmelse i denne Henseende blev betragtet som en lige saa stor Mangel paa Odragselse, som det vilde være, om en af os traadte ind i en Dagligstue med Hatten paa Hovedet.

Lige over for Indgangen til Atrium paa den modsatte Side af Bassinet, hinsides Alteret for Penaterne og ved et Par hvide Marmortrinn høved over Gaardens Gulv, laa et halbrundt Kammer med smukt Mosaikgulv og skønt malede Vægge. Det var det saakaldte Tablinum. Malerierne forestillede i de bedste Huse Scener af den hedenste Gudebetærelse, men i Baudillas' Hus var de Malerier, der oprindeligt havde prydet det, bliene overfaldede, og der var i Stedet for bleven malet grønt Vinløv med Druer samt forskellige Fugle der nippede af Druerne.

Langs Væggen stod Sæder, og her modtog Værten i et hedenst Hus sine Gæster. Hans Sæde stod midt i Halvkredsen og var af hvidt Marmor. Naar et saadant Hus som dette her blev benyttet til kristen Gudsstjeneste, sad Gæstfærdigheden paa Sæderne langs Væggen og Bisloppen i Midten. Midt for Trappetrinene stod Alteret, der her ikke var helliget Penaterne, men Aandernes Fader. Ogsaa i andre Henseender var det forskelligt fra det, der havde staaet ved Bassinet. I Stedet for at være en Marmorblok, hvorpaa der kunde tændes Jid, bestod det af et Bord paa tre eller fire Malmben og med en Plade af Sten eller Træ.

Tablinum var, naar det ikke blev benyttet til Nodtagelse af Gæster, stilt fra Atrium ved svære Forhæng, der hang i Ringe paa en Stang. Disse Forhæng blev trukne frem og tilbage under Gudsstjenestens forskellige Afslut, og det findes endnu i den æstherlandsk Kirke, haade den græske, armeniske og syriske, ligesom ogsaa det halbrunde Tablinum gaar igen i de fleste gamle Kirkers Kor.

Paa højre Side af Atrium laa Triclinium eller Spisestuen, og denne blev af Oldtidens Kristine benyttet til deres saakaldte Kærlighedsmaaltider.

Ved de Kristine benyttede sig af den Beskæftigelse, de romerske Vode ydede de fremtønstle Foreninger eller Gilder søgte de at undgaa Hedningernes Forsølgelse ved at angibe, at de ogsaa dannde en saadan Forening, og ved at efterligne en saadans Sædvaner. Selv paa deres Svadhiene betegede de sig som Cultores Dei (Guds Tilbedere), og det blev paa denne Maade muligt at forrette deres Gudsstjeneste ved at give det Udseende af, at det var Foreningsmøder. Et af de mest fremtrædende Træk hos de hedenste Gilder var, at deres Møder sluttedes med et Maaltid, i hvilket alle Medlemmerne tog Del. Kirken optog da disse Maaltider, kaldte dem Agape, men gav dem naturligtvis deres egen Betydning, idet de blev til et Symbol paa den Enhed, der skulde bestaa mellem alle Kristine paa hele Jorden. Desuden var disse Maaltider ogsaa et passende Middel, hvorved de rige uden at give det Udseende af en Almisse kunde besvise de fattige, og de blev betragtede som en Fuldbyrdelse af Jesu Befaling: "Naar du gør Gilde, da indbyd de fattige, Krøblinger, halte og blinde."

Allerede i det tredje Aarhundrede havde de Kristine, som hørte til de øverste Klasser, dog trukket sig tilbage fra disse Maaltider, idet de til deres Undskyldning henviste til Ordene: "Naar du bereder en Fæst eller et Maaltid, da indbyd ikke dine Venner, ej heller dine Brødre, dine Frændre eller dine rige Naboer." Men den virkelige Grund til deres Udelukkelse var imidlertid, at de ikke holdt af at være sammen med dem, der stod under dem i Rang og Stilling.

Baudillas' Hus havde fordim hørt til Byens bedste og hans Familie til en af de anseelige; men det havde været i gamle Dage, før den tungnemme galliske Adel af de dygtigere og mere energiske Erobrere var bleven fortrængt fra sine Stilling og berøvet Midlerne til at berige sig. Den Del af Byen, i hvilken Boligen laa, var ogsaa sunken i Anseelse. Mange af de gamle, fornemme Huse var bleven solgt til Haandværkere og omdannede til Værksteder. Baudillas' Hus var dog forbleven i Familiens sidste Udsælgelse Besiddelse, men det var meget forsalbent, og dets Gæder var fattig.

"Jeg ved snart ikke, hvad der er at gøre," sagde Baudillas, mere til sig selv end til Kvindens, han ledfagede.

"Menigheden er bleven kaldt hid for at nyde Agape, og vor Bislop, Castor, er fraværende paa dette kritiske Tidspunkt. Han er taget ud paa en Tilfynsrejse, idet han har benyttet sig af den høje Vandstand til at gæste de længst bortliggende Landsbyer, hvor der findes Medlemmer af Menigheden. Det tykkes mig at være mindre klogt at samles, naar Sindene er komne saaledes i Oprør. I gode Kvinder, tillad min Husholdelse — hun har været min Amme — at ledfage eder til et Værelse, hvor J kan udhvile eder efter den Anstregelse og Angest, J har udsaaet. Hun vil sørge for tørre Klæder til Perpetua og varmt Vand til et Fodbad."

Baudillas trippede ængstelig frem og tilbage i Atrium. Han vidste ikke, hvad han skulde, gribe til; han hørte ikke til de besluttsomme Naturer. Han var meget pligtfuld og udførte alt, hvad der blev ham paalaagt, med punktlig Samvittighedsfuldhed; men han blev altid betagen af en hjælpeløs Raadsløshed, naar han ikke blev ledet af en overlegen Mand eller en bydende Villie.

Det vilde være vanskeligt at sætte sig i Forbindelse med Brødrene. Han havde kun et mandligt Tvende, Bede, og han havde et fifti Aar. Han kunde ikke sende ham rundt og bede dem om at blive borte, og han turde heller ikke uden udtrykkelig Befaling beslutte sig til et saadant Skridt. Maasse, sagde han ved sig selv, vil Møret lægge sig for Aften. Der vilde blive megen Fæstlighed i Byen den Aften. Cultores Nemausi vilde samles til deres Gildesmaaltid, og for de gamle galliske Familier var det en Væresag at holde Gæstebud for deres Venner paa denne Dag, der var helliget Stadens Grundlægger. Det var netop ogsaa af denne Grund, at de Kristine havde besluttet at holde deres Agape paa denne Dag. Naar hele den nedre By holdt Fæst, vilde ingen lægge Mærke til, at de Kristine samledes.

"Hvad skal jeg dog gøre?" sagde Diakonon. "Vor gode Bislop Castor skulde ikke have rejst bort paa en saadan Tid; skønt hvordan kunde han forudsige, hvad der vilde ske? Jeg maa sørge for, at Kvindene bliver forsøgnede med, hvad de trænger til, og saa vil jeg gaa ud for at se, hvorledes Stemningen hos mine Vysbørn er. Vi Sydsænderige slammer nu altid op som en Straalid, men Jiden dør hen lige saa brat, som den er bluset op. Hvis jeg møder nogle af Brødrene, vil jeg raabføre mig med dem om, hvad jeg skal gøre. Vi har jo opbat vor Agape til Solnedgang, fordi vi troede, at hele Byen saa nok vilde være inden Døre."

En Time efter kom en af Quintas Slaver for at sige, at hendes Hus blev bevogtet, og at Tjenestefolkene ikke ansaa det for raadigt at hente hende i Værelset, da der let kunde blive gjort Forsøg paa at sælge deres Spor hen til Huset, hvor deres Madmoder holdt sig skjult, i hvilket Tilfælde Pøbelen gerne kunde faa i Sinde at bemægtige sig Perpetua.

Quinta blev meget urolig, da hun hørte dette, og sagde, at de ikke uden nogen Omfavnighed maatte fende Værelset. Naar de, der bevogtede Huset, havde fjernet sig, skulde en af de paalideligste Slaver komme med Bud derom, og hun og hendes Datter vilde da søge at lifte sig hjem til Fods. Saaledes hengit Jiden med stor Ængstelse. Quinta var en meget frøstom Natur, og Baudillas var, som alt fortalt, meget raadbillig.

Hun paa Eftermiddagen begynde Jolt at komme med Bidrag til Kærlighedsmaaltidet. Der kom Slaver med Kurve fulde af Brød, Bilt, Fisl og Grøntfager. Nogle kom med Kruller, hvori der var Honning, og andre bragte tørrede Druer, Kæbler, Æg, Oliekastor og Buketter af Forsarsblomster.

Det var en stor Lettelse for Baudillas, da han saa, at disse Gaver, de saakaldte Oblations*, begynde at strømme ind; thi nu var det Spørgsmaal afgjort, der maatte afholdes Agape, det kunde ikke opsættes, blandt andet af den Grund, at en Del af Levedsmidlerne ikke kunde taale at gemmes.

En Slave kom med en Amfora — en rød Verkrulle med en tilspidtet Bund, saa at den, naar den skulde faa op, maatte sættes i Sand eller Afle. Paa den ene Side havde den et Segl med et helligt Symbol, der viste, at den indeholdt Vin, som var forbeholdt religiøs Brug**).

"Herre," sagde Bringeren, "lykkelig er den Mand, der kan drikke af denne Vin fra Ambrusium. Den har samme Farve som Nav, den er gammel, og den sliper tykt som Olie. Hvor stort Landslabs Hebe og Sol er oplamlet i den, og den vil stramme ud i Aarene paa den, som drikker den, oplyse hans Hjerne og tænde Jid i hans Hjerte."

"Den maa da benyttes med Forsigtighed, Tarsius," sagde Diakonon.

"Med Bacchus! — Aah, om Forlæbelse, Diakon! Gamle Vaner lægger man ej saa let af. — Hvad var det nu, jeg vilde sige? Ah, nu ved jeg det, J træde noget om Forsigtighed. Jeg for min Part mener nu ogsaa, at min Herre ikke har vist lyndelig Betænselighed ved at sende denne Vin til eders Kærlighedsmaaltid. Bah, det er jo at kaste Verler for Svin; thi der kommer jo ikke andre end simple Jolt og Tiggere, de vænere Borgere er begyndte at blive fede af disse Gilder og holder sig borte herfra."

"Ja, det er sandt og sørgeligt," bemærkede Baudillas, "og Følgen af denne Tilbageholdenhed er, at der voldes mig og mine Brødre endnu mere Besvær."

Den uvulgte Vinlaster ligesom bort paa saadanne Mennefler, som nu samles; hvorledes kan de nyde Ambrusianeren, naar deres Gaver ikke er bliene oplærte til at skelne god Vin fra slet? Ved min kristne Tro! Hvis jeg var Herre i Stedet for Slave, saa vilde jeg sende eder Vin fra det Ar, da Sofius Falco og Julius Clarus var Konsuler, — da gif der Kust i Druerne, saa at Vinen ikke blev bedre end Edille. Hverten Herret eller Slaver kan drikke den. Men jeg antager, at min Herre har tænkt at undskyldte sin Fraværelse ved at sende en af de bedste Klæfter."

* St. Clement af Alexandria sager over alle de Kællier, der blev nydt ved disse Agaper: den hvide Høstsauc, Kogerne, Blomstretterene, Vinen, Spiltesjet, Postejerne, Honningen o. s. v. Romerne plejede at spise til Middag kl. 2, og ved den Tid begynde Agaperne ogsaa.

** J et nyligt udgravet Hus paa den eptianse Høj i Rom fandtes saadanne Klæfter i Kælleren.

"Du er noget frittalende, Tarsius." "Jeg er ogsaa en fri Mand, skønt jeg er Slave. Tanker og Tunge kan ikke lægges i Bånd og Lænker. Jeg skal ogsaa være med til Gildet i Aften. Deren og hans Hustru bliver hjemme, for at vi troende Medlemmer af Huset kan være til Stede ved Agapen. Naar J stænder ud af denne ambrusiske Vin, saa haaber jeg, at J ikke glemmer at det var mig der skæbte den herhen."

"Jeg antager, Tarsius, at jeg ikke kan gøre noget bedre end at give Hæsten i din Bæretagt. Du kender jo dens Værdi og Vinsens Styrke. Stant ud af den som du finder passende."

"Ja, jeg ved, hvem der fortaar at støtte den, og hvem der ikke fortjener en Draabe. Jeg modtager Øverbet; J handler viselig, Diakon, ved at betro mig det." Dermed slog han sig med Stolthed paa Brystet og snejdede med Ratten.

I det samme kom en anden Slave med en Kurv.

"Her, Herre," sagde han til Diakonon, "her bringer jeg eder nogle Honningfager fra Fru Lampridia. Hun et ikke saa rask, at hun kan forlade sit Hus, men hun vil dog gerne gøre noget for de fattige Kristine. Her er tillige noget Tøj, som hun har lavet til Børnene, og som hun beder eder om at uddele til de mest trængende."

Derefter kom en Kristin, der hørte til Riddertstanden, og som straks ved sin Indtræden traf Diakonon til Side.

"Hvor er Castor?" spurgte han i stærkt Sindsbetvælgelse; "jeg kan ikke komme med i Aften. Hele Byen er i Oprør, og man vil maasse søge at komme os Kristine til Livs. Men, naar de forsølger eder i en By, saa flyr til en anden." Det er Herrens Bud, og det vil jeg lyde efter Bogstaven. Jeg har sendt Tjenere og Muldyr i Forvejen, og nu flytter jeg med min Hustru og mine Børn ud til mit Landsted."

"Bisloppen er borte, men han vil komme tilbage inden Aften. Jeg har ikke vidst mit levende Raad, om jeg skulde opsætte Agapen eller holde den."

"Der vil sikkert ikke ske nogen Stude ved at holde den. Der vil jo ikke komme andre med end fattige, Enter og foreldreløse — kort sagt dem, der komme for at spise frit, og saadanne vil Værdigheden ikke bryde sig noget om at faa fat i. Jeg holder imidlertid ikke paa Freden for vort, de rige, Vedkommende og vil derfor af Sted, før Uvejret bryder løs." Derefter tilføjede han hastig: "Se, her er nogle Penge, udbel dem og bed Modtagerne om at bede for mig og mine, at intet ondt skal bebrejdes os."

Baudillas saa, at Manden skæbede af Angest. "Sandelig," sagde han ved sig selv, "det er et sandt Ord; Hvor vanskeligt er det for en rig at komme i Himmeriges Rige." Men mon jeg gjorde rigtig ved at betro den Vin til Tarsius? Hvis Bisloppen havde været her, vilde jeg dog have raadsført mig med ham."

Et godt, men tvagt Mennefle kan blive Karslag for større Ulykker end dem, et ondt Mennefle gør med Forsæt.

Otte nde Kapitel.

Røsten ved Midnat.

Saa snart Mørket begynde at falde paa, kom de Kristine i Smækstøtte paa tre eller fire til Baudillas' Hus. De tilhørte næsten alle sammen de lavere Klasser. Ingen blev indladt, før de havde givet det aftalte Løsen.

En Ostarius eller Portner bevogtede Døren, og idet Gæsterne bankede paa, sagde han paa Græsk: "Mine Brødre, lader os efte hvarandre," hvorefter den, der vilde ind, svarede i samme Tungemaal: "Thi Kærligheden kommer fra Gud."

Da faa mange Grækere i den tidlige Oldtid havde nedsat sig i det østlige Frankrig, kunde de allerfleste af Beboerne fortaar Græsk, selv om de ikke kunde tale det. Den hellige Skrift blev læst paa Græsk; thi den var endnu ikke oversat paa Italiensk, og Bømnere blev fremsagte dels paa Græsk og dels paa Latin.

I den apostoliske Kirke var det Sædvane, at man holdt sine Gilder til Minde om Jesu Paaskemaaltid. Man begynde tidlig om Aftenen og forblev samlede hele Natten, hvorefter man hen ad Dagningen ned den hellige Rabber efter den nu faldsaaede Kristus. Ratten blev tilbragt med Salmefang, Samtale og Bøn.

Men selv i det apostoliske Tidrum havde der, som vi kan se af St. Pauli første Brev til Korintierne, begyndt at indbynde sig flere Misbrug, og der skete hurtig Forandring i den ovenfor omtalte Skik. Agapen blev adskilt fra den hellige Rabber og blev henlagt til et senere Tidspunkt om Aftenen, efter at den hellige Rabber var nydt. Agapen blev ikke helt afløst, fordi den var et Symbol paa de Kristnes Enhed, og fordi den, naar den holdtes uden tilberøft Kontrol, ikke var fortaarlig. Desuden tjente den, som alt berørt, til paa en Maade, der ikke kunde hede nogen, at besvise de fattige.

Man vil kunne fortaar, at da Hovedmassen af Menigheden var nyomvendte og meget uvidende, vilde der snart iblandt dem vise sig en Tilfælgelighed til at vende tilbage til bedensste Vaner og til Modstand imod de Vaand, Kristendommen maatte lægge paa dem. Dette blev ogsaa snart Tilfældet og voldte Gæstfærdigheden megen Besvær og Belymring, ligesom det ogsaa delvis berettigede Hedningerne til at spotte disse Sammenkomster og tillægge dem slette Motiver.

Derfor blev disse Kærlighedsmaaltider straks afløst, saa snart Kristensforsølgelserne var til Ende, og der ikke var mere Grund til at afholde dem, og ved Slutningen af det tredje Aarhundrede var de fuldstændig ophjævet.

Vi er tilbøjelig til at antage, at de første Kærlighedsmaaltider ikke havde andet end Helgener inden for sig, og store Spændere udenfor; men vi behøver kun at læse Kirkefædrene for at erfare, at dette ikke var Tilfældet. Naar vi tænker paa vor nuværende Missionsstationer og taler med vore Hedningemissionærer, vil vi erfare, at de nyomvendte, naar de træder ind i Kirken, medbringe meget af deres Fortid: deres Forbomme, deres Øvertro, deres Uvidenhed og deres Drifter og Lidenskab. Der maa anvendes den største Naarbaagenhed, for at forebygge alvorlige Tilbagefald.

(Fortsattes.)